

Nystalinisterna

Ska de styra Sverige?

HANS BERGSTRÖM
Docent och fd chefredaktör DN

Socialdemokraterna förstås bäst som ett maktbärande parti. Dess dominerande självbild är att **Partiet = Det Moderna Sverige**.

I hegemonin finner **Rörelsen** sin ställning. Åtskilliga anpassningar har genom åren gått att försvara från partiledningen med att maktinnehavet inte får äventyras. På partikongressen 1972 – en tid då vänstervinden stormade som värst – förklarade den myndige finansministern **Gunnar Sträng**, att ett kongressbeslut om socialisering av bankerna borde undvikas, eftersom det inför det kommande valet vore att *”knäppa upp byxorna och lägga upp rumpan för motståndarna så att det bara är att slå”*.

Också ifråga om allianser har socialdemokratiska ledare sökt de partners, som stått till buds för att kunna finna stödben för makten, närhelst den egna kraften sviktat. Så hankade man sig kvar vid makten efter att ha förlorat planhushållningsdebatten efter kriget. Man valde då att släppa detta ideologiskt starkt förankrade projekt för att i stället under 1950-talet gå ihop med *”bönderna”*. Och under jämviktsriksdagen undersökte **Olof Palme** möjligheterna till en koalition med Folkpartiet under **Gunnar Heléns** ledning. Och så säkrade **Göran Persson** som statsminister sina budgetar genom först en allians med Centern (som fick betalt via skogsbeskattningen och annat), senare genom att gå samman i budgetfrågor med V och Mp, som – utan att sitta i regeringen – hade företrädare i regeringskansliet.

Hur mycket socialist är Stefan Löfven?

Maktpolitiskt går det att förstå att **Stefan**

Löfven valde att gå samman med **Miljöpartiet** och göra upp om budgeten med **Vänsterpartiet**, när **Alliansen** efter **Reinfeldts** avgång inte var i skick att förhandla. En viktig komponent var att S+Mp vid höstens riksdagsval fick färre riksdagsmandat än Alliansen. Därmed räckte det inte att V lade ner sina röster i budgetvoteringen. Löfvenregeringen behövde aktivt stöd från **Jonas Sjöstedt**. Det gav denne ett slags vetomakt. Löfven hade dock kunnat sätta allt på ett kort och överlämna åt Sjöstedt att bestämma om han ville fälla den första socialistiska regeringen på åtta år.

Så skedde inte. Löfven böjde sig för kommunisternas parti, så som han böjde sig för vänstern på sin första partikongress som ordförande 2013. Dessa båda erfarenheter reser frågan om Löfven är svag, saknar en kärna av övertygelser som han är beredd att ställa på spel eller om han djupare sett är mer socialist än vad han gav intryck av innan han valdes till partiledare?

Låt oss ta frågan om *”vinster i välfärden”* som exempel. Tidigt som partiledare framträdde Stefan Löfven inför en krets från näringslivet. På frågan huruvida människors möjligheter att välja vård, skola och omsorg skulle bevaras, svarade Löfven ungefär: *”Vem är jag att ifrågasätta föräldrar som har bedömt att en friskola är bäst för deras barn?”*.

Starkt anseende i näringslivskretsar

Löfven hade ett starkt anseende i näringslivskretsar. Han ansågs vara en person som förstod företagandets villkor. Som mångårig ordförande i Metall hade han grundligt lärt känna konkurrensvillkoren för näringslivet.

Som mycket aktiv medlem i **IVA:s** projekt *”Affärsplan Sverige”* hade han fått djupa insikter om hur man måste tänka för att säkra att Sverige står starkt för framtiden. Sverige är som litet, öppet land sårbart i den globala ekonomin. Vi måste medvetet värna attraktionskraften för att verka i Sverige. Det gäller inte minst villkoren för individer, varav personbeskattningen och tillgången till bra skolor av internationellt har särskilt stor betydelse. Vinst är nödvändigt för allt framgångsrikt företagande. Om man inte tror på vinst, prova följderna av förlust!

Vid sidan om att värna förutsättningarna för våra stora globala företag – som behövt årtionden för att bli vad de blivit, ja i ett fall som **Ericsson** mer än ett århundrade – behöver Sverige också bästa möjliga villkor för entreprenörskap. Eldsjälar med idéer för hur saker kan göras bättre måste ges en chans att förverkliga dessa idéer. Det gäller inte minst på de stora tjänsteområdena.

Globaliseringsrådet underströk detta under medverkan av ordförandena för **TCO**, **Saco** och **LO**. Ur all den professionalism, som utvecklats inom vård, skola och omsorg, behöver företag skapas, som med tiden kan bli internationellt verksamma. Det är inte tänkbart, menade Globaliseringsrådet enhälligt, att stat och kommun skulle kunna skapa sådana företag. Även på områden där professionerna domineras av kvinnor måste företagande välkomnas.

Allt detta troddes Stefan Löfven förstå och personligen omfatta. Det var väl inte alldeles klart om han bars av den starka borgerliga tron på familjernas valfrihet. Dock fanns en motsvarande kraftfull idé i socialdemokratins inre debatt, nämligen *”egenmakten”*: När välfärden byggts, borde nästa steg bli att ge alltmer befullmäktigade

Hans Bergström är docent i statsvetenskap och f.d. chefredaktör och ansvarig utgivare för Dagens Nyheter. Han är aktivt verksam i Internationella Engelska Skolan, den största friskolegruppen inom grundskolan, grundad av hans hustru Barbara Bergström, utsedd till "Årets företagare i Sverige" 2009.

medborgare större inflytande över sådant som är viktiga grundstenar i deras liv, nämligen vård och utbildning.

Inom det socialdemokratiska ungdomsförbundet på 1990-talet och hos idédebattörer som Vidar Andersson blev "egenmakten" ett viktigt stråk. Löfven, antogs det, kände sympati för "egenmaktidén". I vart fall antogs han förstå, att företag måste kunna gå med vinst och att staten inte borde tillåtas slå ihjäl de goda välfärdsföretag som skapats.

Det var mot bakgrund av denna föreställning om Löfvens verklighetsinsikter och grundläggande reflexer, som det kom som en överraskning, ja chock, för näringslivet, att statsministern/partiordföranden (S) var beredd att gå Vänsterpartiet till mötes i ren företagarfientlighet.

Ty de texter som Löfven lät Jonas Sjöstedt diktera måste betecknas som uttryck för bristande insikter om företagandets grundläggande villkor – brister som alltför ofta öppnat för en till företagande som sådant fientlig inställning med inte sällan förödande följder.

Regeringsförklaringen

Redan avsnittet om företagande i **Regeringsförklaringen** är uppenbart präglad av kommunistiska syn- och tänkesätt:

"Barn, sjuka eller gamla ska aldrig bli bedömda utifrån sin lönsamhet. Kortsiktiga vinstintres-

sen hör inte hemma i välfärden. Vinstjakten ska stoppas. ... Privata alternativ i välfärden ska inte kunna göra vinst genom lägre bemanning. Den tvingande lagen om vårdval i primärvården avskaffas... Företag i välfärdssektorn ska öppet redovisa sin ekonomi på enhetsnivå... Syftet med skolverksamhet ska vara utbildning, inte att dela ut vinst till ägarna.... Skolan ska inte vara en marknad, utan ett demokratiskt fundament."

Denna linje följdes upp den 6 oktober genom en överenskommelse mellan V, Mp och S. I den proklamerades "åtgärder mot vinstjakten i välfärden":

"Skattemedel ska användas för att utveckla välfärden – inte berika enskilda företag eller enskilda individer. Den vinstjakt som pågår i välfärden måste stoppas. Både för att resurser ska användas till det de är avsedda för, och för att kommersialiseringen får negativa följder vad gäller likvärdighet, kvalitet, effektivitet, behovsstyrning och öppenhet inom den samlade välfärden. Om de förslag vi kommit överens om skulle visa sig otillräckliga för att uppnå syftet är vi beredda att gå vidare med ytterligare åtgärder."

Det fyra sidor långa dokumentet fortsätter i samma stil, helt värdigt Jonas Sjöstedt från valrörelsen. Bland annat sägs det, att

"Bilagor som är verksamma i välfärden ska kunna påvisa att de inte drivs med vinstintresse för att kunna få del av offentliga medel.... Nya regler kring hur offentliga anslag får användas inom välfärden ska starkt begränsa möjligheterna att göra vinst, även vid försäljning.... Det nya regelverket ska gälla såväl befintliga som nya utförare."

Det rör sig om expropriation av existerande företag, som har fått tillstånd att verka – ett **Capio**, ett **Pysslingen**, ett **Kunskaps-skolan**, ett **Attendo** plus tusentals mindre företag inom vård och utbildning.

Sverige är alltjämt en rättsstat, så staten måste i så fall betala några tiotals miljarder kronor i ersättning, något som gjorts klart av de kvalificerade jurister, som analyserat frågan.

Synen på företagande

Viktigare är dock den syn på företag, marknad, entreprenörskap och vinst som texterna uttrycker.

Vidar Andersson, den socialdemokratiska chefredaktören som så ofta slagit huvudet på spiken, påpekade redan i samband med S-kongressen 2013 att det

inte handlar om några specifika problem inom verksamheterna, som man inte kan finna också i kommunalt drivna verksamheter. Ja, de ledande välfärdsföretag som växt sig starka kan uppvisa resultat i sina verksamheter, som i fråga om kvalitet klart överstiger vad kommuner och landsting presterar.

Skälet till att vänsterpartister vill förbjuda enskilda företag och vinst är att de är marxister. De ser, utifrån ett gammaldags filosofiskt perspektiv, vinst som utslagning och skulle helst vilja avskaffa allt enskilt företagande. Verksamhet driven av politiker i stat och kommun uppfattar de som en sfär av socialism, erövrade från marknaden.

Vidar Andersson kallar det en "moralideologisk" syn. Från den följer några djupa övertygelser:

□ Vinst är omoraliskt. Logiskt sett följer att förluster är bra.

□ Vinst kan bara uppstå genom dålig kvalitet. Tanken att vinst uppstår genom att ett företag blir uppskattat av konsumenterna samt genom rationell drift är främmande för övertygade socialister. Implicit sägs att Volvo bara kan gå med vinst om företaget gör riktigt dåliga bilar.

□ Inga skattepengar ska gå till köp från privata företag. "Offentlig produktion för offentlig konsumtion", som den socialistiska tesen lydte på 1960-talet, då i Alva Myrdals tappning. Svenska framgångsföretag som Astra, Getinge, Gambro och Elekta bör då förstås inte få sälja någonting till landstingen (de skulle överhuvudtaget inte ha uppstått). Nästa logiska steg blir att barnbidrag och pensioner utbetalas i form av kuponger som bara får lösas in i statliga och kooperativa butiker och statliga resebyråer.

□ Individer och familjer saknar förmåga att göra viktiga val. Människor kan vara illa informerade, välja fel, etc. Offentliga byråkrater och politiker måste därför tilldela dem utförare av viktiga tjänster. Annars blir det inte "rättvist", "jämlikt" och "kvalitativt". Det underliga är att samma inkompetenta medborgare anses fullt kapabla att vart fjärde år välja just de politiker som är så skickliga att de förmår sköta allt på bästa sätt åt medborgarna. Höstens politiska cirkus ger en intressant empirisk belysning av den föreställningen.....

□ Individerna är till för staten, snarare än tvärtom. Därför kan inte den begåvade invandrarflickan tillåtas gå i den skola

hennes familj finner bäst för hennes talang, något hon med dagens skolpeng och valfrihet kan göra utan kostnad. Hon ska offras för kollektivet och ska, enligt Vänsterpartiets valmanifest, tvingas gå i den närskola som kommunala byråkrater tilldelar henne.

Attack mot företagandets själva fundament

Inga ordridåer kan dölja, att det är företagande och marknadsekonomi som sådana som dessa föreställningar riktar sig mot.

Attackerna mot "vinst" i höstens av S/V/Mp gemensamt antagna dokument S/V/Mp uttrycker en total oförståelse både för hur vinst uppstår och varför den är en nödvändig del av allt företagande.

I ett system med skolpeng, för att ta det exemplet, uppstår vinst enbart om skolor drivs med högsta kvalitet. Vinsten skapas av att klasserna kan fyllas, ty marginalkostnaden för den sista eleven i en klass är låg i förhållande till skolpengen. Fyllda klasser får en skola bara genom att den har fått gott rykte och visar bra resultat, så att den har en kö av föräldrar, som vill sätta sina elever i den skolan. Kvalitet driver lönsamhet – det är logiken.

Vinsten är nödvändig för att kunna expandera en verksamhet byggd på idéer, som visat sig framgångsrika. Ett företag som inte kan uppvisa stabila finanser, hög soliditet och en historia av överskott kan inte få kontrakt för byggnader med kontraktstider på oftast 15-20 år. Det kan inte få banklån och knappast heller andra kontrakt.

Utan överskott från existerande verksamhet, finns det heller ingen möjlighet att ta de förluster, som uppstår under de första åren av en nyetablering. Ej heller klarar man oväntade utmaningar - till exempel följderna av nya politiska beslut, en inspektion från **Arbetsmiljöverket** som visar att en dyr investering i ventilation behöver göras etc.

Och varför skulle en organisation ta det stora besväret och de betydande riskerna med att expandera, om det inte kan tro på en belöning med tiden i form av att man skapar ett ökat värde även ekonomiskt?

Det är bara att se på de skolor och sjukhus, som drivits som stiftelser, kooperativ eller föreningar. De stannar vid sin läst och utökar sällan verksamheten. Varför skulle de?

De texter, präglade av Vänsterpartiet och Miljöpartiet (som ju under nuvarande ledning har ett med Vänsterpartiet prak-

Löfven har attackerat **Sverigedemokraterna** för att vara "nyfascister" på grund av partiets gamla rötter.

Med samma logik kan man kalla **Vänsterpartiet** "nystalinister" och **Socialdemokraterna** "nymarxister".

När vi talar om "rötter" – kom ihåg att **Jonas Sjöstedt** var aktiv medlem i **Kommunistisk Ungdom** ännu två-tre år efter **Berlinmurens fall**, då ungdomsförbundet av opportunistiska skäl – inga andra – bytte namn till **Vänsterns Ungdomsförbund**.

Vänsterpartiet är och förblir kommunisternas parti i Sverige. Det nya är att socialdemokraternas ledare inte längre tycks ha någon annan syn på företagande och vinst än kommunisternas parti. Måtte svenska folket se vart detta kan leda för landet.

tiskt taget identiskt program), som Stefan Löfven den gångna hösten har skrivit under visar en fullständig oförståelse för:

- Marknad
- Företag
- Företagare och entreprenörer
- Konsumentmaktens innebörd
- Vinstens roll

Nobelpristagare Triol om reglerade marknader

När **Jean Tirol** – banbrytande forskare om reglerade marknader och 2014 års mottagare av ekonomipriset till **Alfred Nobels** minne – nyligen besökte Sverige fick han frågor om sådant som S/Mp-regeringen med V som drivande kraft aktualiserat.

Tak för tillåtna vinster eller regler för personaltäthet fyller inte sitt syfte, menar Tirol. Utifrån vad uppdragsgivaren vill få utträttat ska privata företag få tjäna pengar på att skapa kvalitet och ges utrymme för att hitta effektivast möjliga lösningar, framhöll Tirol. Vinstmöjlighet och en frihetsgrad i upplägg och innovation är nödvändiga delar av verkligt företagande.

Om man inte får göra vinst och inte får styra över sättet att skapa kvalitet med rationell drift, då talar vi inte längre om företag.

Löfvens förtroendefall

Sällan har en politiker fallit så totalt i förtroende på så kort tid som Stefan Löfven hos alla dem i näringslivet, som uppfat-

tade honom som en person som förstod näringsliv och företagsamhet.

Länge fanns hopp om att Löfven enbart råkat gå lite för långt i anpassning till vad han bedömde att den politiska handlingssituationen krävde – att han drevs av behovet att klara regeringsinnehavet inklusive att få igenom sin budget och inte av den idésyn, som kommer till uttryck i de gemensamma dokumenten med Vänsterpartiet och som står i direkt strid med den tidigare **Friskoleuppgörelsen** med **Allianspartierna**.

Så trodde jag själv – ända tills Löfven i **TV 4** på **Luciadagen** förklarade att överenskommelserna med Jonas Sjöstedt skulle gälla för socialdemokraternas del, även efter att den budget som motiverade dem fallit. Ja, tydligen även som socialdemokratisk linje inför det då ännu aktuella extravalet liksom som socialdemokratisk politik för framtiden. Löfven förklarade:

"Uppgörelsen som vi står för tycker vi är rätt för den leder mot en bättre välfärd som inte styrs av bolagen utan som styrs av demokratin. Det står vi upp för."

De marxistiskt präglade dokumenten skulle alltså inte begränsa sig till att vara en maktpolitisk eftergift till Vänsterpartiet utan även uttrycka vad som är Stefan Löfvens syn på företagande.

För mig var detta förbluffande. Andra kanske vet mer om Stefan Löfvens kärna av verklighetssyn och övertygelser och – om han verkligen menar vad han nu säger - hur han så länge har kunnat ge en bild av att vara pragmatiker och besitta insikt om företagande och dess villkor.